

Per Niklas Bergström

Denna korta levnadsbeskrivning över Niklas Bergström grundar sig på uppgifter, som jag forskat fram av människor som stod honom nära.

Den 31 juli 1890 föddes Per *Niklas* Bergström i Fanbyn som son till Carl Petter Bergström och Britta Matilda f. Lundgren. Sonen växte upp och utvecklade snart sin speciella personlighet. Han älskade naturen, fågelsången och alla vilda och tama djur. Niklas tycks också ha varit ungdomens bästa vän.

Genom sitt sätt att vara, kom Niklas att skilja sig från folk i allmänhet. Han var en tänkare som kunde skriva dikter med djup och allvar i, som han läste vid högtidliga tillfällen. Niklas gästfrihet var välkänd, hans hem stod öppet för alla oavsett ålder. Niklas blev dock mest känd i Stöde med omnejd genom sitt aldrig vikande humör och sin slagfärdighet.

Ett utmärkande drag hos vår vän Niklas var hans totala brist på respekt för den så kallade överheten, oavsett om det gällde landshövding, landsfiskal eller andra, som ansåg sig tillhöra samhällets toppar. Hans satir kunde vara oerhört giftig när han ansåg sig förorättad eller nedvärderad.

Mindre omtalad är hans förmåga att bota diverse krämpor som utslag och andra sjukdomar. Niklas menade att man kunde drabbas av detta om man exempelvis tömt ut hetvatten utan att först varna "småfolket". Straffet för sådana tilltag var att man "råke ti" i form av olika slags åkommor. Nuförtiden kanske vi ler lite överlägset åt detta, men det finns många som kan berätta om att de blivit botade av Niklas vid sådana krämpor.

Niklas liv var så olikt dagens. Hela sitt verksamma liv kom han att arbeta med djur, främst kor och getter. Därför kom han att tillbringa inte mindre än 33 somrar och 10 vintrar i Fanbybodarna. Vissa år kunde han ha ända upp till 62 djur att ha omsorg om. Hans sista år som "bopiga" blev 1958. Niklas blev också den siste som bedrev fåbodliv på de en gång så stora Fanbybodarna. En epok var därmed tillända.

Den ängsmark som vårdades av Niklas och andra fåbovallarnas folk under generationer har idag återtagits av skogen.

När man idag tänker på fåbodlivet tänker man kanske på soliga dagar på fåbodvallen och inte på kalla regniga sensommarskvällar när kor och getter blev kvar i skogen på jakt efter svamp. Då återstod inget annat än att gå och leta dem i mörker, regn och blåst. Allt var inte bara idyll.

Efter en tids sjukdom avled Niklas Bergström på Sundsvalls sjukhus påskdagen den 1 april 1961 sedan han, trots läkarnas uppmaning, vägrat åka hem dagen före.

Liksom vi andra, hade Niklas säkert sina fel och brister. Men vi skall inte döma, endast vara tack samma att det finns människor som skiljer sig från mängden. Världen skulle vara mycket fattigare utan dem som har mod att vara annorlunda.

För att citera J.L. Runeberg "Något tålde han att skrattas åt, men hedras mer ändå".

Nu till en del av de historier som berättas om Niklas.

Knappar för tokiga

När SCA:s stora kontorskomplex på Norrmalm var nytt, blev Niklas erbjuden av en god vän att följa med dit. Han antog erbjudandet.

Väl inkommen i stora entrén gick den gode vännen in i ett rum för att uträtta sitt ärende, och Niklas blev ensam i entrén. Säkert blev han imponerad av allt han såg av konst och dyrbarheter.

När han gick och tittade på alla sevärdheterna fick han syn på en knapp där det stod "Tryck här".

Det gjorde Niklas.

En man med blanka knappar på uniformen kom springande och undrade vad han ville.

— Inte vill ja någe.

— Ni tryckte ju på knappen.

— Ja, hå stå ju på skylten...

Vaktmästaren tappade tålamodet och utbrast:

— Nej, nu tror jag att dårarna från landet kommit till stan.

— Å i stan behöver man bare trycke på en knapp sa kom toka å spring...

Fotarbete

En så kallad finare sorts fru kom en gång till Fanbybodarna och fick se Niklas i arbete med att bearbeta (trö) smöret efter det han kärnat. Hon såg på en stund och tyckte tydligen att det verkade ohygieniskt, så hon frågade.

— Arbetar verkligen Bergström med bara händerna?

— Ja, ja tyckte hå var sa lite den här gånga, sa hå var inte lönt å ta tå så skorna, svarade Niklas.

Historien om Matsson

Niklas som var en stor djurvän, var ägare till flera hundar. Den mest berömda blev nog Matsson. Hur han fick sitt namn var en typisk Niklas-historia.

En dag var Niklas ute på byn med sitt nyförvärv,

Klas Bergström med hunden Matsson.

en hund av mycket obestämd ras, överviktig och långt ifrån vacker. Så mötte de den myndige vägmästaren Matsson. När Matsson fick syn på Niklas och hans hund, frågade han syrligt vad en så ful hund kunde heta. Utan betänketid svarade Niklas:

— Han hete Matsson — sôm alle anne fulinger.

Åren gick och Matsson blev gammal och måste avlivas. Följande skriftväxling kom att ske mellan Niklas och Stöde kommunalkontor:

"Härmed meddelas att min älskade Matsson, född den 4 okt. 1938, hastigt avlidit den 1 feb. 1950 sörjd av mig. Niklas Bergström, Fanbyn, Slättån

En tröst i sorgen det mig ger att skatt för Matsson behövs ej mer."

Svar från Stöde kommunalkontor:

"Personalen å Stöde kommunalkontor vill härmed, sedan vi erfarit att Eder älskade Matsson hastigt avlidit, uttala sitt varma deltagande i den stora sorg som drabbat Eder.

Vi skatten saknar, och djupt den svider.

Vi dock hoppas att blott det lider, om några månader en ny hund haves, och skatt för den hos oss betales."

Besök av landshövdingen

Landshövdingeparet var en gång på genomresa i stödebygden. Även Niklas fick besök i Fanbybodarna. Förmodligen hade paret fått höra talas om den säregne mannen.

När de kom fram till boan höll Niklas på med att kärna smör. Sin vana trogen skulle han bjuda på något. Niklas tog det som var närmast till hands. Ur smörkärnan öste han upp tjock grädde i varsitt fat åt de celebra gästerna. Landshövdingefruen undrade försynt vad de blev bjudna på. Niklas — som behandlade hög som låg lika — svarade:

— Ät å tig!

Kaffegäster

På grund av sin gästfrihet, sitt ovanliga yrke, samt sin berömda slagfärdighet, blev det att Niklas fick mycket besök i Fanbybodarna. Många gånger säkert välkommet, men ibland också irriterande om gästerna blev för många. Men han hade sina knep om brödtången skulle bli alltför stor — som vi skall se av följande.

Vid ett tillfälle när han tyckte att brödet på kakfatet minskade oroväckande, sade han på ett sätt som bara han kunde:

— Käre I, vri på fate sa hâ inte staLp.

Ett annat knep han hade var att han inte skar vetelängderna helt av, så när kaffegästerna tog en vetebrodsskiva, kunde hela längden följa med. Då blev Niklas kommentar:

— Du tänker fäll inte ta allting, hâ kan fäll hitte på komma fLer tomkäfter.

Vid ett annat tillfälle hade det kommit kaffebrämmande som kanske inte var så välkommet, men kaffe och bröd serverades förstås ändå. Medan han stod och skar upp kaffebrödet pratade han tyst för sig själv, men så pass högt att det skulle höras.

— Man skulle fäll egentligen inte ha hôle på må tôcken då man nyss ha vøre bakom knuten.

En dag kom Mårtens Jöns på besök till Niklas. Sin vana trogen bjöd han på kaffe med bröd — Niklas tycks ha haft god tillgång på det senare. Jöns lät det väl smaka, sugen som han var efter promenaden från Tjärnan. När så Jöns gjort slut på kakfatet, tackat för sig och skulle gå, sade Niklas:

— Du skall ha tack för att du kom, men hä blir bra tomt ätter däg.

— Ja men hä kom väl nann fler snart, tröstade Jöns.

— Ja mende att hä vart bra tomt på brödfate...

På trettioalet förekom det en hel del vägarbete i Stöde, bl.a. efter vägen till Gransjön. Vagarbetarna bestod mest av så kallade AK:are (arbetskommissionen). En dag kom några av dessa till Niklas i boan och presenterade sig som AK:are. Niklas tyckte att dessa var lite för breda och storbukiga. Därför sa han:

— Ä I från A.K. Å ja sôm trodde I var från B.B.

Niklas i affären

En dag under krigsåren kom Niklas till Sjölanders affär för att göra några inköp, bland annat karbid till lamporna. Sedan han handlat och samspråkat med de andra kunderna en stund gör han sig klar att gå, men först tackar han Göta S. för upplysningen.

Sedan han gått, undrade både Göta och kunderna vilken upplysning han fått. Efter en stund förstod de, att karbiden var upplysningen.

En annan gång var Niklas i samma affär och kom i samspråk med en kvinna. De kom att samtala om en gemensam bekant som hette Karin. På kvinnans fråga om Niklas kunde komma ihåg vad denna Karin hette som ogift, svarade Niklas efter att ha funderat en lång stund:

— Ja undrar om hon inte hette Karin innan hon gifte sig å.

När Niklas en dag kom till affären fick han se Fanbyns längste man därinne. Efter att ha studerat honom noga från topp till tå både länge och väl, utbrister han:

— Är du så lång, eller står du och gär tell då?

På väg till affären medelst spark mötte Niklas en man, varvi följande dialog utspann sig:

— Jaha Niklas du är ute å åke spårk.

— Ja du förstår ja försökte åke inne, men hâ gick sa dåligt sa jag gatt ut å si ätter om hâ gick bätter.

Ragnar Högbom